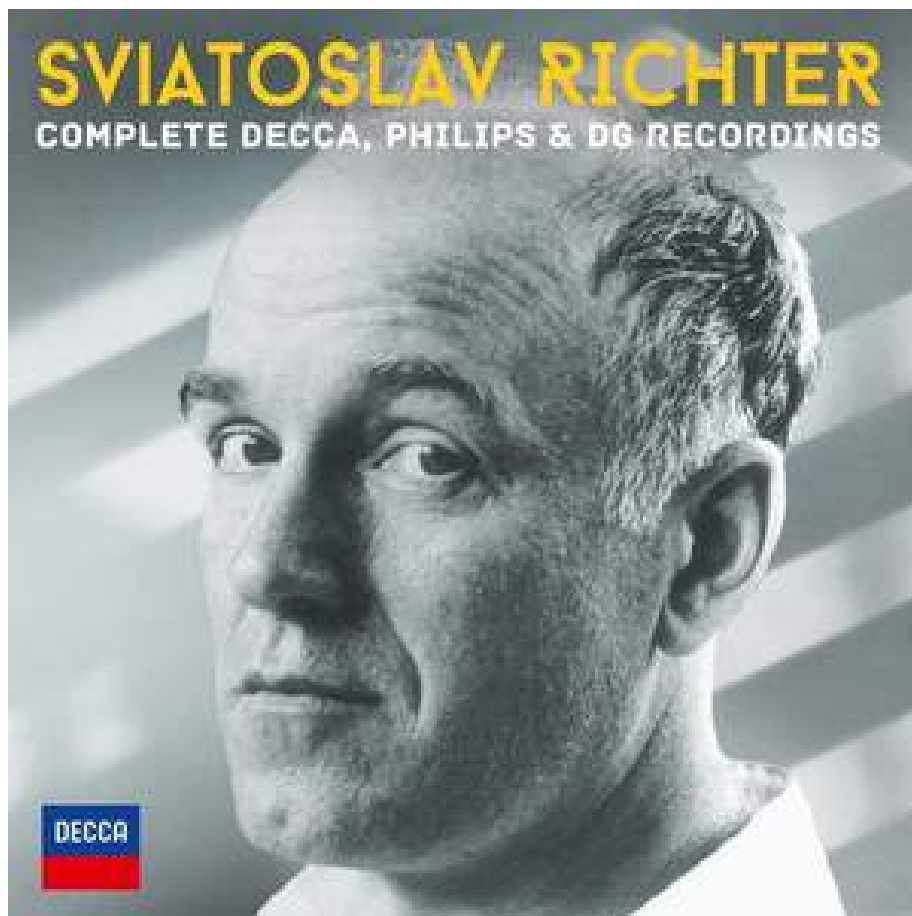

RICHTER
&
SCHUBERT

dalibor davidović

SVIATOSLAV RICHTER
COMPLETE DECCA, PHILIPS & DG RECORDINGS
The Solo Recordings, The Chamber Music Recordings,
The Concerto Recordings, Lieder Recordings
 DECCA 478 67784 (51 CDS)

Povodom stote godišnjice rođenja ovog velikog genija diskografska kuća DECCA sakupila je sve ponajbolje od Richterovih snimki iz Universalovih arhiva i izdala 51 nosač zvuka koji pokriva gotovo cijeli njegov repertoar. Sve je to barem vrlo, vrlo dobro i vrijedno poslušati. No većina diskofila ipak će se usmjeriti na samo dio tog repertoara, a mi ćemo u ovom kratkom osvrtu pobliže se pozabaviti samo njegovim tumačenjem Schuberta.

Naime, da nije bilo Richterovih izvedbi, Franz Schubert bi ostao skladatelj dražesne glazbe, naivne kakva samo može biti glazba nikada odraslog djeteta čija je turobna sudbina rezultat nesposobnosti snalaženja u okrutnom svijetu odraslih. Ili naivne na način bidermajerskog „duha epohe“, povlačenja u privatnost, u svijet malih svakodnevnih stvari i vrtnih patuljaka. Konačno, naivne na način što su ga neki Schubertovi suvremenici, prije svih sam Schumann, pripisivali njegovoj „ženskoj prirodi“. Napose su Schubertove kasne klavirske sonate bile pogođene ovim čitanjem: usporedba s Beethovenom uvijek se nekako nadavala sama od sebe, a Schubert je u toj konstelaciji redovito izvlačio kraći kraj.

Artur Schnabel možda je bio prvi veliki pijanist koji je Schubertove sonate uzimao zaozbiljno. Stoga je njegov Schubert oštih kontura, ritmičan i „herojski“, kako bi se pokazalo da je sposoban za sve što se podrazumijeva i kod „herojskog“ skladatelja. I to ne samo u onim sonatama u kojima način oblikovanja tema i tematski rad odaju

blizinu „herojskog“ modela, već i u djelima kao što je „Sonata u B-duru“, D.960, u kojima je provedbenost zaustavljena, što Schubert uvijek postiže jednostavnim sredstvom: zaokruživanjem tematskih jedinica, njihovim pretvaranjem u samodovoljne „pjesmice“. Opirući se tako rastavljanju na sastavne dijelove, zaokružene i pjevne teme mogu se samo u beskraj ponavljati, pokatkad u drugoj obojenosti, osobito u tonalitetima udaljenima za tercu. Umjesto drame u kojoj se suprotstavljaju dvije teme, sonata postaje izlaganje čiste zvukovne prezentnosti. Usporedba Schnabelove izvedbe te sonate (dostupne na EMI Classics CHS 7 64259 2) s onom Richterovom (danas dostupnom na snimci tvrtke Regis RRC 1049) otkriva dva suprotna načina emancipacije Schubertove glazbe od optužbe za naivnost, pa i neizvornost: dok joj Schnabel zateže konture, kako bi je učinio što „muškijom“, Richter drži da postojeći kliše o njoj i nije puka neistina. No, dovodi ga do krajnjih konsekvencija! Tempo prvog stavka sonate tako postaje ekstremno polagan, čitav stavak postiže nevjerojatne 24 minute. To više nije djetinjasto pimplanje i nesposobnost da se postane velik nego trenutak istinske veličine. Odjednom postaje čujno ono što sonata kao drama prikriva: neodgodiva razlika između glazbe i zvuka, onaj procjep unutar glazbenog djela što ga ono samo neprestano nastoji popuniti ili barem učiniti nezamjetnim.

Na isti način Richter svira i Schubertovu „Sonatu u G-duru“, D.894, koja je čak i radikalnija u ispitivanju sonornosti. Premda ovo

izdanje sadrži još dvije snimke („Sonatu u H-duru“, D.575, i „Sonatu u C-duru“, D.840), ne bi bilo ništa manje vrijedno da se sastoji i samo od „Sonate u G-duru“. Doduše, sam je Richter bio ambivalentan kada je u pitanju sonornost glazbe, što se osobito vidi u njegovu odbijanju studijskog snimanja. Spomenuta izvedba „Sonata u B-duru“ naglašava sonorni aspekt glazbe, no samo do razine izvođačeva odnosa prema instrumentu. Jer Richter vidi u partituri da je riječ o muzici koja komada i donekle žrtvuje dramsku strukturu, kako bi u prvi plan izašla zvukovnost. Ali pritom zaboravlja medijsku razliku koja leži između Schubertova zapisa i zvukovnog zapisa vlastite izvedbe. Ako je Schubert bio zaljubljen u izvore zvuka, ali sam zvuk nije mogao notno zapisati, nego ga samo pretpostaviti, Richter je izgubio iz vida da bi se u njegovom medijskom režimu, modernoj stereo fonografiji, Schubertov odnos prema audioopremi prije mogao pronaći kod *tehnofreakova*, nego kod onih koji se, u ime izvedbene vjernosti, ograničavaju na sam notni zapis. Stoga valja odati priznanje navedenim DECCA-inim tonmajstorima, budući da, zahvaljujući njima, barem sonate na ovome izdanju možemo slušati ne u „autentičarskim“ verzijama, koje nas svojim škripanjem i lupanjem Hammerklaviera neprestano nastoje podsjetiti da je to što slušamo puki tehnički artefakt, nego u zvučnoj slici koja nam daje iluziju da svirka dolazi niotkuda, nesputana u ikakve forme, kao čarolija s nekog drugog svijeta. A upravo je to romantika.